

Sprawozdanie z działalności
Katedry Religioznawstwa i Badań Porównawczych
w 2014 roku

Wykaz zadań badawczych zrealizowanych w 2014 roku i kontynuowanych w 2015 roku:
Zadanie badawcze **S/P-B/NS/084**: Przemiany religijności w Polsce i w Europie – zespół realizujący: prof. dr hab. Zbigniew Drozdowicz, dr hab. Artur Jocz, dr Juliusz Iwanicki, dr Sławomir Sztajer.

Cel: celem realizacji tego zadania było przeprowadzenie pogłębionej analizy oraz wyjaśnienie sytuacji wybranych religii i form religijności w Europie, w tym Polsce, w warunkach postępującej modernizacji i procesów globalizacyjnych. Badania te miały charakter interdyscyplinarny. Nawiązywaliśmy w nich do tradycji weberowskich, w szczególności do traktowania religii i religijności jako istotnego elementu takiego układu społecznego, w którym religijne oraz pozareligijne elementy życia społecznego wzajemnie się warunkują, wyznaczając kierunki, dynamikę oraz charakter zachodzących w społeczeństwie zmian. Istotne znaczenie w tych badaniach przywiązywaliśmy do wypełnienia przez religie określonych funkcji kulturowych i społecznych. W badaniach tych uwzględnione były zarówno różne wspólnoty chrześcijańskie, jak i pozachrześcijańskie. Stawialiśmy w nich hipotezę, że procesy modernizacyjne i globalizacyjne, wpływając w różny sposób na różne religie i formy religijności, przyczyniają się do istotnych zmian w ich wierzeniach, praktykach kultowych i komunikacyjnych, oraz w ich relacjach z pozareligijnym otoczeniem.

Planowane osiągnięcia: badania te przyczynią się zarówno do powstania bardziej pogłębionej i usystematyzowanej wiedzy na temat życia religijnego w Europie, w tym w Polsce, jak i do podniesienia związanych z tymi kwestiami kultury dyskusji na wyższy poziom. W ich wyniku zaktualizowana i zweryfikowana zostanie wiedza zarówno o zmianach dokonujących się w istniejących od dawna Kościołach i związkach wyznaniowych, jak i w tych religiach i formach religijności, które pojawiły się w niej stosunkowo niedawno, w tym poszerzona zostanie wiedza na temat różnych formy ich uczestnictwa w życiu społecznym.

Upowszechnia wyników badań: wyniki badań były i nadal będą prezentowane na różnego rodzaju spotkaniach naukowych (kongresach i konferencjach), oraz upowszechniane w

publikacjach artykułowych i książkowych, wydawanych zarówno w języku polskim, jak i angielskim.

Zadanie badawcze **S/P-B/NS/086**: racjonalność religii i religijności: osoby realizujące zadanie – prof. Zbigniew Drozdowicz, dr Juliusz Iwanicki, dr Sławomir Sztajer

Cel: celem tych badań jest opis, wyjaśnienie i ocenienie form racjonalności występujących w religii i religijności pod kątem ich wartości teoretycznej i praktycznej. Wspólnym mianownikiem w tych badaniach jest pojęcie *racji*. Do racji szczególnie istotny w nich należą te, które wiążą się z procesami sekularyzacyjnymi i globalizacyjnymi.

Planowane osiągnięcia: uzyskane wyniki mogą się przyczynić bezpośrednio do lepszego zrozumienia złożonej i uwikłanej w różnego rodzaju konteksty historyczne i kulturowe kwestii racjonalność religijnego myślenia, komunikowania i praktycznego postępowania. Natomiast pośrednio mogą one przyczynić się do lepszego zrozumienia współczesnych procesów kulturowych i społecznych – takich m.in. jak zmieniające się języki narracyjne, czy procesy sekularyzacyjne i globalizacyjne.

Upowszechnianie wyników badań: wyniki badań były i nadal będą prezentowane na różnego rodzaju spotkaniach naukowych (kongresach i konferencjach), oraz upowszechniane w publikacjach artykułowych i książkowych, wydawanych zarówno w języku polskim, jak i angielskim.

Zadanie badawcze **S/P-B/NS/086**: wątki gnostyczne w literaturze polskiej – osoba realizująca zadanie: dr hab. Artur Jocz

Cel: celem tych badań jest analiza, wyjaśnienie natury i opis genezy obecności wątków gnostycznych w literaturze polskiej. W tym roku akademickim kontynuowane są badania nad fenomenem recepcji gnostyckich/neognostycznych kategorii pojęciowych w literaturze polskiej przełomu XIX i XX wieku. Jednocześnie zostały podjęte dwa nowe problemy badawcze. Pierwszy koncentruje się na zjawisku gnostyczności polskiej literatury romantycznej (Juliusz Słowacki, Zygmunt Krasiński). Jego zasadniczym celem jest zweryfikowanie hipotezy, która głosi, że w twórczości przywołanych poetów/dramaturgów jest obecny nie tylko wątek walki o niepodległość, ale również wątek gnostycznego poszukiwania istoty Absolutu/Boga oraz gnostycznego namysłu nad istotą otaczającej rzeczywistości materialnej. Z kolei celem drugiego problemu badawczego będzie

zastosowanie gnostyckich/gnostycznych kategorii pojęciowych do interpretacji dorobku pisarskiego Brunona Schulza.

Planowane osiągnięcia: prowadzone badania przyczynią się do powstania bardziej pogłębionej i usystematyzowanej wiedzy na temat religijnego (gnostyckiego/gnostycznego) wymiaru polskiej literatury romantycznej. Wyeksplikowane zostaną te elementy gnostycznego myślenia polskich romantyków, które wydają się być prefiguracją kategorii neognostycznych. Zaktualizowana i zweryfikowana zostanie również wiedza na temat problemu materii/materialności, a także natury cierpienia/przyjemności w pisarstwie Brunona Schulza.

Upowszechnianie wyników badań: wyniki badań były i nadal będą prezentowane na różnego rodzaju spotkaniach naukowych (kongresach, konferencjach, seminariach), a także upowszechniane w publikacjach artykułowych i książkowych.

Wykaz publikacji:

Monografie:

1. Zbigniew Drozdowicz, *Kartezjański racjonalizm. Zrozumieć Kartezjusza*, Wydawnictwo Fundacji Humaniora, Poznań, ss. 154
2. Juliusz Iwanicki, *Procesy sekularyzacyjne a filozofia sekularna i postsekularna. Tradycje i współczesność*, Wydawnictwo Naukowe WNS, Poznań, ss. 127

Publikacje w czasopismach z listy MNiSW:

Lista C (ERIH)

prof. Zbigniew Drozdowicz

1. *Voltaire's Radicalism*, in: *Diametros* 40/2014, Special Topic - The Radical Enlightenment, p. 5 – 21
2. *Koniec dotychczasowego świata filozofów?*, *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, nr 1(89), s. 45 – 50
3. *Możliwości ludzkiego poznania. Perspektywa Kartezjańska*, *Przegląd Filozoficzny – Nowa Seria*, nr 2 (90), 2014, s. 121 – 134
4. *Between the temptations of privatizing and globalizing religion*, *Przegląd Religioznawczy* nr 1/2014, s. 7 – 16
5. *Radykalizm w religiach i w narracjach religioznawczych*, *Przegląd Religioznawczy* nr 2/2014, s. 7 – 19

dr hab. Artur Jocz

1. *Opisać duchową rzeczywistość. Rozważania o statusie ezoteryki w literaturze polskiej przełomu XIX i XX wieku*, „Przegląd Religioznawczy” 2014, nr 2, s. 17-25
2. *Spór i próba dialogu. O religijnej i laickiej narracji w życiu publicznym*, „Przegląd Religioznawczy” 2014, nr 1, s. 27-35.

dr Juliusz Iwanicki

1. *Znaczenie religii w filozofii Stanisława Staszica*, „Przegląd Religioznawczy”, nr 3/2014
2. *Edukacje duchowe – perspektywa religioznawcza*, „Przegląd Religioznawczy”, nr 1/2014, ss. 107-120
- 3.

dr Sławomir Sztajer

1. *Religious Freedom and the Marginalization of Religion in the Public Sphere*, "Przegląd Religioznawczy" nr 1/2014, ss. 13-26.
2. *Poznawcze i ideowe funkcje dialogu religijnego*, Przegląd Religioznawczy" nr 2/2014

Lista B

prof. Zbigniew Drozdowicz

1. *Co z filozofami i z filozofią?*, Nauka nr 3/2014, s. 41 – 53
2. *Giambattista Vica zmagania z chrześcijańskim historycyzmem oraz z kartezjańskim ahistoryzmem*, Prace Kulturoznawcze nr XVI, Acta Universitatis Wratislaviensis, No 3593, s. 17 – 26

dr Juliusz Iwanicki

1. *Koncepcja „wojny kultur” w twórczości Oriany Fallaci i Agnieszki Kołakowskiej*, „Przegląd Prawniczy, Ekonomiczny i Społeczny”, nr 4/2014, ss. 18-29,

dr Sławomir Sztajer

1. *Religioznawstwo kognitywne - jego osiągnięcia i ograniczenia*, "Studia z Kognitywistyki i Filozofii Umysłu", tom 7, nr 1, 2013

Publikacje w pracach zbiorowych:

dr hab. Artur Jocz

1. *Literatura areną filozoficzno-religijnych peregrynacji. Przypadek Tadeusza Micińskiego*, w: S. Janeczek, A. Starościc (redakcja), *Filozofia a religia w dziejach filozofii polskiej. Inspiracje – krytyka*, Lublin 2014, s. 359-368.

dr Juliusz Iwanicki

1. *Postsekularność filozofii religii Leszka Kołakowskiego*, w: P. Grad (red.), *Warszawska*

Szkola Historii Idei. Tożsamość, tradycja, obecność, Wydawnictwo IFiS PAN, Warszawa 2014, ss. 117-138

dr Sławomir Sztajer

1. *The Transformations of Religious Meaning Systems in Capitalist Europe*, w: R. König (ed.), *Religion und Kapitalismus*, Ferstl & Perz Verlag, Wien 2014, ss. 220-239.

Pozostałe publikacje:

prof. Zbigniew Drozdowicz

1. *Rangowanie czasopism naukowych*, *Forum Akademickie* nr 2/2014, s. 34 – 36

dr Juliusz Iwanicki

1. *Wstęp*, *Humaniora*, nr 3/2014
2. *Wstęp*, *Humaniora*, nr 2/2014
3. *Korneliusz Piotr Tiele. Klasyk zachodniego religioznawstwa* (recenzja), „*Humaniora*”, nr 2/2014

Redakcja wydawnictw:

prof. Zbigniew Drozdowicz:

Redaktor naczelny Wydawnictwa Fundacji Humaniora

Redaktor Naczelny Wydawnictwa Naukowego WNS UAM

Redaktor naczelny *Humaniora*. Czasopisma internetowego

Redaktor prowadzący serii wydawniczej pn. „*Development in Humanities*” (LiT Verlag)

Zastępca redaktora naczelnego „*Przeglądu Religioznawczego*” (czasopismo z listy ERIH)

dr hab. Artur Jocz:

Członek redakcji „*Humaniora*. Czasopisma Internetowego”.

dr Juliusz Iwanicki

Członek redakcji „*Humaniora*. Czasopisma Internetowego” (wydanie dwóch numerów jako redaktor prowadzący)

dr Sławomir Sztajer:

Członek redakcji (sekretarz naukowy) czasopisma „*Człowiek i Społeczeństwo*”

Członek redakcji (sekretarz naukowy) czasopisma „*Humaniora*. Czasopismo Internetowe”

Redaktor naukowy serii wydawniczej „*Development in Humanities*”

Konferencje z wygłoszonym referatem:

prof. Zbigniew Drozdowicz:

- *Po co filozofia?*, Bydgoszcz 6-7 marca 2014, Uniwersytet Kazimierza Wielkiego – referat pt. *Czego powinni się nauczyć filozofowie i czego mogą oni nauczyć innych?*
- *Religia w życiu publicznym*, Gdynia 25 – 26 czerwca 2014, Akademia Marynarki Wojennej, referat pt. *Miedzy pokusą prywatyzacji i globalizacji religii*
- *Filozofia XVII wieku – jej źródła i kontynuacje*, Lublin 17 – 18 czerwca 2014, Katolicki Uniwersytet Lubelski – referat pt. *Pojęciowe luki w filozoficznym systemie Kartezjusza*
- XXXVème Congrès international de l'Association des Sociétés de Philosophie de Langue Française, Rabat (Maroko), 25 – 30 aout 2014 – referat : *Possibilités de la connaissance humaine chez Descartes*
- *Znaczenie filozofii Oświecenia w kulturze europejskiej*, Lublin 9 – 10 października 2014, UMCS, referat pt. *Oświeceniowe racjonalności*

dr hab. Artur Jocz

- Referat: „*O czym nie można mówić, o tym trzeba*” ... *pisać. Rozważania o statusie ezoteryki w literaturze polskiej przełomu XIX i XX wieku*” wygłoszony na Konferencji *Tradycje zachodniego ezoteryzmu w badaniach polskich* zorganizowanej przez Katedrę porównawczych Studiów Cywilizacji Wydziału Filozoficznego UJ, Pracownię Badań Współczesnych Form Duchowości Katedry Kulturoznawstwa i Filozofii AGH, Kraków 30-31 maja 2014 r.
- Referat: *Spór i próba dialogu. O religijnej i laickiej narracji w życiu publicznym* wygłoszony na Seminarium naukowym *Religia w życiu publicznym* zorganizowanym przez Akademię Marynarki Wojennej, Gdynia 25-26 czerwca 2014 r.
- Referat: *Gnostyczne poszukiwania polskich romantyków. Wybrane przykłady* wygłoszony na VII Seminarium Historyków Filozofii Polskiej *Romantyzmy polskie* zorganizowanym przez Zakład Historii Filozofii Polskiej UW oraz Fundację Historii Filozofii Polskiej, Warszawa 22-23 września 2014 r.
- Referat: *Literatura w filozoficznym/religioznawczym oświeceniu. Wybrane przykłady* wygłoszony na Konferencji *Nauki humanistyczne i społeczne w defensywie czy w ofensywie?* zorganizowanej przez Wydział Nauk Społecznych UAM w Poznaniu oraz Centrum Badań Interdyscyplinarnych, Poznań 7-8 listopada 2014 r.

dr Juliusz Iwanicki

- *Nauki humanistyczne i społeczne w defensywie czy w ofensywie?* (7-8.11.2014, Poznań),

referat: *Postsekularyzm interdyscyplinarna moda w naukach humanistycznych i społecznych*

- W poszukiwaniu programu środowisk opozycyjnych w latach 1976–1989. Myśl polityczna w PRL (28-29.10.2014, Wrocław), referat: *„Tezy o nadziei i beznadziejności” i myśl polityczna Leszka Kołakowskiego w latach 1976–1989*

- Religia w życiu publicznym (25-26.06.2014, Gdynia), referat: *Miejsce religii w filozofii społecznej Stanisława Staszica*

- Religia a dialog (26-27.04.2014, Poznań), referat: *Wychowanie świeckie a wychowanie religijne – możliwości dialogu*

- Filozofia i etyka w szkole. Edukacja artystyczna – wyzwania (28-29.03.2014, Poznań), referat: *Zagadnienie religii w edukacji filozoficznej*

- Promocja zdrowia w chorobie i niepełnosprawności. Modele zdrowego stylu życia jako wyzwanie współczesnych uczelni wyższych (19.03.2014, Gorzów Wlkp.), referat: *Znaczenie zdrowia duchowego w przezwyciężaniu doświadczenia choroby*

dr Sławomir Sztajer

- Religia a dialog (Poznań, 26-27 kwietnia 2014), referat: *Poznawcze i ideowe funkcje dialogu religijnego*

- Religia w życiu publicznym (Gdynia, 25-26 czerwca 2014), referat: *Wolność religijna a marginalizacja religii w sferze publicznej*

- Filozofia XVII wieku – jej źródła i kontynuacje (Lublin, 17-18 czerwca 2014), referat: *Kartezjusz Chomsky'ego. Uwagi o znaczeniu myśli Kartezjusza dla współczesnych badań nad językiem i poznaniem*

- Znaczenie filozofii Oświecenia w kulturze europejskiej (Lublin, 9-10 października 2014), referat: *Tradycje oświeceniowe w badaniach religioznawczych*

- „Nauki humanistyczne i społeczne w defensywie czy w ofensywie? (Poznań, 7-8 listopada 2014), referat: *Ideowy wymiar badań religioznawczych*

- X Zjazd Polskiego Towarzystwa kognitywistycznego, Poznań, komunikacja I działanie. Mechanizmy integrujące i separujące, Szczecin 25-27 września 2014, referat: *Wpływ uwarunkowań poznawczych na komunikowanie pojęć kontrintuicyjnych*

- Religion and Realism” (Rzym, 28 listopada 2014), referat: *Religion and the Construction of Reality: Cognitive and Linguistic Aspects*

Działalność dydaktyczna:

prof. Zbigniew Drozdowicz:

Wykłady dla studentów kierunku filozofia (studia I stopnia) z filozofii Odrodzenia i Oświecenia

Wykłady dla studentów kierunku lingwistyka stosowana (studia I stopnia) z filozofii

Seminaria magisterskie dla studentów kierunku kulturoznawstwo, oraz doktoranckie dla doktorantów WNS

dr hab. Artur Jocz:

Wykład z Filozofii (Pedagogika 11-FZ-11-s) dla studentów I roku Pedagogiki na WSE (4 grupy po 15 h= 60 h).

Konwersatorium z Filozofii (Pedagogika 11-FZ-11-s) dla studentów I roku Pedagogiki na WSE (5 grup po 15 h= 75 h).

Wykład z Etyki (Pedagogika 11-ETYK-11-n) dla studentów niestacjonarnych I roku II stopnia Pedagogiki na WSE (15 h).

Wykład *Myśl filozoficzna ludów Azji* (Katedra Studiów Azjatyckich 09-MFLA-11) dla studentów z Katedry Studiów Azjatyckich na WN (30 h).

Konwersatorium z Filozofii (Historia/historia wojskowości 05-FIL-36hw) dla studentów Historii specjalność historii wojskowości na WH (15 h).

dr Juliusz Iwanicki:

Konwersatorium dla studentów I roku Pedagogiki (10 grup) – przedmiot: Filozofia

Wykład i konwersatorium dla studentów I roku Pedagogiki (Ośrodek Zamiejskowy UAM w Pile) - przedmiot: Filozofia

Wykład dla studentów niestacjonarnych I roku Pedagogiki (1 grupa - przedmiot: Filozofia

Wykład dla studentów niestacjonarnych I roku II stopnia Pedagogiki (2 grupy)- przedmiot: Filozoficzne i etyczne podstawy edukacji

Seminarium licencjackie

dr Sławomir Sztajer:

Konwersatorium dla I roku Pedagogiki – przedmiot: Filozofia (konw.)

Ćwiczenia na kierunku kulturoznawstwo – przedmiot: Semiotyka religii

Wykład gościnny w Abo Akademi University (Finlandia) nt. Spirituality of Unbelief

Wykład gościnny w University of Turku (Finlandia) nt. Religion and Cognition

Działalność organizacyjna i administracyjna:

prof. Zbigniew Drozdowicz:

Dziekan Wydziału Nauk Społecznych UAM

Współorganizacja dwóch konferencji naukowych

Udział (jako członek Rady Programowej) w przygotowaniach do X Zjazdu Filozofii Polskiej w Poznaniu

Udział (jako przewodniczący Rady Programowej) w przygotowaniach do IV

Międzynarodowego Kongresu Religioznawczego w Gdyni

Udział (jako członek) w pracach KNF PAN

dr hab. Artur Jocz:

Członek Zespołu do spraw zapewnienia jakości kształcenia na WNS.

dr Juliusz Iwanicki:

Członek Wydziałowego Zespołu ds. Oceny Jakości Kształcenia

Koordynator konferencji naukowych Poznańskiego Konwersatorium Religioznawczego (współorganizacja dwóch konferencji)

Sekretarz Wydawnictwa Naukowego Wydziału Nauk Społecznych UAM (luty-wrzesień 2014)

Sławomir Sztajer:

Koordynowanie programu Erasmus na Wydziale Nauk Społecznych

Koordynowanie działalności Poznańskiego Konwersatorium Religioznawczego

Udział w organizacji konferencji naukowej

Członek Komisja ds. Zapewniania Jakości Kształcenia Wydziału Nauk Społecznych UAM